

МОЈА ПОЛИТИКА: О ГРАДУ И ДРУГОМ

MY POLITICS: ABOUT THE CITY AND OTHER THINGS

Аутор: Проф. др Борислав Стојков

Издавачи: Orion Art/PTC, Београд, 2021.

Проф. др Борислав Стојков (1941) је врстан архитекта, урбаниста, просторни планер. Осим тога, спада међу малобројне овдашње ствараоце који су се успешно огледали и у критици и есејистици, и који су медијску културу и свест усвојили као саставни део свог идентитета. Данас, у 83-ој години живота, он активно пише и коментарише и не дозвољава да „све оде низ реку“. Али ни да иструли у јаловом миту. Мноштву каменчића које је уградио у „кућу од речи“ српског урбанизма и просторног планирања недавно је додао још један - посебан, аутентичан - да нас жуља и подсећа како је било и како следећу прилику, уколико је буде, не треба пропустити.

Књига *Моја политика: о граду и другом* избор је из серије текстова о „феномену града“, анализираног са различитих становишта - економског, друштвеног, културног, еколошког, уметничког, технолошког и сл, које је аутор исписивао у „Политици“ од 1975. до 2020. године у утицајном културном додатку („Култура – уметност – наука“) и другим рубрикама овог дневног листа. Од преко 140 текстова, место у књизи је нашло укупно 115. Текстови следе хронологију првобитног објављивања и сложени су у пет поглавља (деценија) која се по обиму значајно разликују: 1) *20. век: осамдесете... лутање у магли* (9 текстова); 2) *20. век: деведесете... погубљено друштво* (13); 3) *21. век: десете... трагање за изгубљеним идентитетом* (16); 4) *21. век: двадесете... доба дубоких подела* (49), и 5) *20. век: тридесете... urbi et orbi, quo vadentem?* (28 текстова). Књига је илустрована мапама, цртежима пројеката, фотографијама. На почетку књиге дата је *Уводна реч*, а на крају *Индекс* кључних имена поређаних по азбучном реду, као и краћа *Белешка о аутору*. Све то у тврдом повезу, на укупно 438 страница у тиражу од 150 примерака. Мр Дениза Летић, једна од водећих београдских графичких дизајнерки, побринула се за репрезентативан дизајн и прелом књиге, чиме је допринела још упечатљивијем доживљају текстова који су у њој представљени. Рецензенти су проф. др Слободан Грубачић (академик САНУ) и др Злата Вуксановић-Мацура, а објављивање књиге помогао је Институт за архитектуру и урбанизам Србије (ИАУС).

Наслов *Моја политика...* речито говори о субјективном, и он је, дакако, (суптилно) сугерисање писца читаоцу на који би начин ваљало перцепцијски актуализовати предочено дело. Наравно, ту је и директна референца на лист у коме су текстови изворно објављивани. Пажњу привлаче и поднаслови сваког од делова, који се могу читати као дијагнозе нашег стања (идеолошког, политичког, друштвеног...) у одређеним периодима, односно представљају резиме/закључак сваког од поглавља, што је додатни ауторов напор.

Моја политика: о граду и другом представља сложену палету мисли, запажања, оцена, личних доживљаја и тумачења. Инспирирана је ауторовим професионалним искуствима и конкретним поводима које је исписивала урбана свакодневица. Може се посматрати и као својеврсни критички дневник с обзиром да и сам аутор у *Уводној речи* саопштава да је желео најчешће да укаже на негативне појаве. Критичка оштрица проф. Стојкова окренута је ка свему што представља друштвену аномалију. Он опажа и опире се. Примећује да је духовна и материјална супстанца наших градова дубоко оштећена. Протестује против друштва које је разорило традиционални систем вредности

а није створило нове вредносне парадигме. Протестује против новог урбаног језика у коме су се изгубили еталони урбаности. Бори се против „диригованог урбанизма“ и не пристаје на компромис. Не пристаје на урбану анархију која је на делу и у којој се може и без урбаниста. Но, он не кука. Не излива срџбу. Не оштри мачеве. Не маше заставама, нити се икоме удвара. Само предлаже, упућује, залаже се како да будемо бољи, уздигнутији, усправљенији. Обраћа се струци, њеној савести, али и политици, доносиоцима одлука, грађанима, са позивом на стручну, али и ширу друштвену размену гледишта и ставова.

Текстови садржани у збирци *Моја политика: о граду и другом* су писани сажето и елоквиентно, одликују се свежином уочавања, јасним и разложно аргументованим вредносним судовима, јаким личним углом. Аутор се држи стручне и дисциплинарне терминологије, али је читљив и није заморан. Спаја интимно са јавним, популарно са научним, прошлост са тврдом садашњицом. Неретко преузима и ризик. Да буде несхваћен, неприхваћен, одбачен, бојкотован, али - изнад свега – остаје неко ко делује у складу са професионалним кодексима. Не ограничавајући се само на матичну професију, повремено се отискује и у друге области (обично је то музика, а каткад и сфера тзв. званичне политике) у којима поставља своје међаше. Мада публикација збраја писање у временском распону од 45 година, уочљиве квалитативне осцилације се у раним и новијим радовима не испољавају. Напросто зато што се чини да је овај стваралац одувек био у одговарајућој мери зрео, без обзира на ширење или сужавање његових интересовања. То не значи да није приметно ауторово изоштравање сочива и усавршавање оруђа у уобличавању писалачке перцепције и интелектуалне етике! Јасноћу и комуникативност прилози дугују и невеликом и строго задатом новинском простору, у коме је тешко, али и захвално, сместити најважније премисе одабраних тема.

Странице књиге *Моја политика: о граду и другом* не читају се само као сведочанство о прошлости, него као жива упозорења. То је сторија о друштву које се мења, коренито, радикално, а веома често и - насилно! Она нам помаже не само да се сећамо тих догађаја, и да видимо њихове праве актере, узроке и последице, него и да правимо одређена поређења, да сагледамо и проценимо колико смо или колико нисмо одмакли од онога што нам се догађало. Исто тако, могли бисмо је посматрати и као морални компас овог нашег времена.

По природи ствари, свака књига је салдо одређене етапе стваралаштва, но, ако није исувише патетично говорити о «мисијама», биће да је мисија књиге *Моја политика*... управо у томе да укаже на један број сталних овдашњих проблема, односно на оне теме које кореспондирају с духом времена. Читајући их, не можемо се отети закључку да су многи од њих из претходног раздобља готово у длаку могли бити пренесени и у данашње време. То је, уједно,

најпоразнија дијагноза опште стагнације српског друштва и пропадања. Будући да је проф. Стојков аутентичан сведок и, штавише, веома често учесник коме се сасвим извесно може веровати, веродостојност и уверљивост његових записа/коментара праве од њих вредне документе који се неће моћи заобићи када се буде писала историја српске архитектуре, урбанизма, просторног планирања с краја 20. и почетка 21. века.

Моја политика... је вратила боју и мирис (и самим тим релевантност и дигнитет) урбанистичко-архитектонској критици и есејистици и ономе што би се, у најширем могућем смислу, могло назвати ауторским писањем о „културолошким темама“. Проф. Стојков је, несумњиво, аутор високе класе, из реда културних прегалаца који се недопустиво проредио. То су они који заступају осетљиву зону доброг духа архитектуре, урбанизма и просторног планирања. Ово издање приказује га као несвакидашњег есејисту, критичара, полемичара, приповедача и путописца, новинара и репортера, историчара и хроничара и, истовремено, прикључује низу наших врхунских архитеката/урбаниста - тумача културе планирања - какви су Бранко Максимовић, Никола Добровић, Богдан Богдановић, Ранко Радовић, Михајло Митровић, Бранислав Миленковић, Бранко Бојовић и др. Чињеница да су у питању текстови објављени у Културном додатку „Политике“, који је, осим специјализованих часописа, већ деценијама важно уточиште интелектуалаца и стручне јавности и који још увек има одговарајућу просветитељску мисију, говори о њиховом културолошком значају, те се може рећи да је *Моја политика*... и важан културолошки подухват.

Интимно верујем да је ова збирка међу бољим стварима које ће нам оставити тридесете 21. века. Препоручујем је као неизбежно штиво свима који имају потребу за књигом високог културно-цивилизацијског нивоа, а нарочито онима који су кадри да чују другачије мишљење и вољни да преиспитају своје ставове о поменутом. Убеђен сам и да би многи наши уважени урбанисти/просторни планери имали шта да из ње науче, ако стижу да читају боље од себе.

Да, и пре него се растанемо, још нешто: више него симболичан тираж (150 примерака) казује да ово издање, очито, није намењено широком тржишту. Ако знамо да је у 300 примерака 1783. године штампана Доситејева књига *Живот и прикљученије*, не остаје нам ништа друго него да се, као што академик Љубомир Симовић јуче рече, приупитамо у који смо се век то вратили.

Моја политика... је слобода, слобода да се буде и остане свој. Зато је добро чувајте, јер опсег свеопште Празнине се шири, и оваква ће роба бити све дефицитарнија.

др Зоран Радосављевић, дипломирани просторни планер